

Institutul „Ovidiu Șincai”

București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230. 24.34, 230.24.74, 231.55.22, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro, email: isd@rdsmail.ro

Rolul societății civile în campania electorală – între angajare politică și obiectivitate

La data de 10 ianuarie 2005, Institutul „Ovidiu Șincai” a organizat masa rotundă cu tema „Rolul societății civile în campania electorală – între angajare politică și obiectivitate”.

La dezbateri au participat:

Gabriel Andreescu, APADOR-CH,
Șerban Rădulescu-Zoner, Alianța Civică,
Cristina Gușeț, Freedom House Romania,
Ilie Șerbănescu, Liga Română de Presă,
Codru Vrabie, Transparency International Romania,
Adrian Severin, Director Coordonator al Institutului „Ovidiu Șincai”,
Anne Jugănar, Director Executiv al Institutului „Ovidiu Șincai”,
Florin Abraham, Șef al Departamentului de Cercetare Științifică,
Analiză și Prognoză al Institutului „Ovidiu Șincai”,
George Tiugea, Șef al Departamentului de Relații Internaționale al
Institutului „Ovidiu Șincai”.

Masa rotundă a fost deschisă de domnul **Adrian Severin** care a apreciat că este vorba despre o temă care nu poate fi epuizată într-o singură întâlnire.

Adrian Severin

Dezvoltarea societății civile este o necesitate imperativă într-o democrație în tranziție. În situația României din 1989 nu exista o clasă de mijloc, iar capitalul autohton era inexistent. În consecință, societatea civilă era insuficient dezvoltată.

Trebuie menționat faptul că denumirea de „societate civilă” nu se rezumă exclusiv la organizațiile non-guvernamentale (ONG). Presa, mai ales în forma ei privată, poate fi considerată o parte a societății civile. La rândul lor, ONG-urile nu îndeplinesc doar funcția de think-tank-uri, ci și de organizații militante.

Societatea civilă din România este divizată între forțele politice, având tendința să fie o opoziție deghizată, pentru că nu participă direct în alegeri. Se ridică întrebarea dacă societatea civilă ar trebui să fie complet apolitică? De asemenea, este interesant de văzut ce relație trebuie să existe între societatea

civilă și clasa politică și în ce măsură societatea civilă trebuie să se alinieze anumitor orientări politice.

Un atribut important al societății civile trebuie să fie transparența. În Occident, fundațiile politice sunt o realitate, însă ele nu se confundă cu partidele politice. Orice grup care dorește să guverneze trebuie să se înscrie legal ca partid politic. Este și cazul Alianței Civice care a dat naștere Partidului Alianței Civice. Acesta din urmă a intrat ulterior chiar în dispute cu organizația-mamă. Dacă vrem să adoptăm standardele europene trebuie să înțelegem că societatea civilă nu poate acționa ca un partid politic deghizat.

Fără îndoială, crearea de organizații ale societății civile este o inițiativă laudabilă, cu condiția ca ele să fie transparente. Cel mai bine, însă, este ca organizațiile societății civile să se nască în mod natural, fără o intervenție din partea politicului.

În România au existat de la început două societăți civile: una care s-a implică activ în politică și cealaltă care nu s-a implicat direct. Societatea civilă trebuie să fie o curea de transmisie, un partener al partidelor politice.

Organizațiile societății civile au legitimitatea de a deconspira situația unor personalități publice pentru ca electoratul să aleagă în mod corect. Totuși, persistă întrebarea dacă autorul raportului Coaliției pentru un Parlament Curat este „societatea civilă” (în ansamblu) sau anumite „organizații ale societății civile”.

O problemă importantă a acestui raport este cea a unităților de măsură folosite. Ele nu sunt conforme cu doctrina europeană în materie, pentru că legea lustrației adoptată de Consiliul Europei respectă o serie de drepturi ale omului fundamentale, printre care dreptul la apărare și prezumția de nevinovăție. Există dubii că a existat un drept la apărare al persoanelor apărute pe listele din acest raport. În plus, la nivel european există ideea că simpla apartenență la un regim opresiv în trecut nu mai e semnificativă după zece ani, dacă nu se impută fapte grave.

O altă problemă este cea a standardelor duble. Menționarea unor persoane implicate în scandaluri unde nu există un verdict definitiv al justiției nu a fost făcută în mod egal, opoziția fiind favorizată. De asemenea, publicarea fluturașilor cu persoanele care nu au fost scoase de pe liste reflectă un militantism acut anti-PSD, justificat sau nu. În lipsa unor probe clare nu se pot da sentințe clare. Unele măsuri pot fi, de asemenea, interpretabile, în măsura în care nu aduc beneficii personale persoanelor care le-au luat. Și, conform unui principiu fundamental al dreptului, dacă există orice dubiu privind implicarea în asemenea ilegalități, atunci persoana nu poate fi condamnată.

Normele și principiile de drept nu pot fi ignorate. Privarea de dreptul de a fi ales nu poate fi realizată decât în urma unei decizii în justiție. În același timp, nuanțele trebuie să fie foarte explicite pentru alegătorii mai puțin instruiți pentru că, în caz contrar, există o problemă de legitimitate.

Se poate afirma că societatea civilă a avut un rol foarte important în rezultatul final al alegerilor generale din 2004, chiar dacă nu decisiv. Totuși, societatea civilă are, în primul rând, rolul de a informa iar, din acest punct de vedere, inițiativele actuale trebuie duse mai departe și la viitoarele alegeri. Însă tendința de a echilibra spectrul politic este o problemă extrem de gravă, iar atunci când se fac afirmații fără a folosi aceleași unități de măsură, societatea civilă trebuie să precizeze că afirmațiile se fac în calitate de organizații militante și nu ca organizații imparțiale.

Gabriel Andreescu

Există mai multe definiții ale societății civile. Cea mai extinsă este cea care include tot spațiul dintre stat și familie. În cazul de față se au în vedere ONG-urile. O distincție se face între societatea civilă democratică și societatea civilă nedemocratică (organizații gen „Vatra Românească”, „România Mare”). Principala țintă a discuției sunt ONG-urile democratice.

Distincția dintre spațiul civic și spațiul politic este dată de participarea la alegeri, care definesc sfera politicii. Astfel, societatea civilă include și think-tank-urile și organizațiile militante și organizațiile *grassroots*. În cazul Alianței Civice din 1990, a existat o dezbatere privind folosirea termenului „apolitic” pentru a defini organizația. Se ridică întrebarea dacă este corect sau moral ca societatea civilă să se implice politic. Între timp, organizațiile civice s-au implicat în alegeri încă din 1990 cu militanți și voluntari (LADO, Pro Democrația).

Demersul Coaliției pentru un Parlament Curat din 2004 nu are nevoie de probe pentru că este vorba de o cantitate mare de informații care, în lipsa unui proces juridic corect în România, pot fi considerate valide. Dacă luăm în considerare prezumția de nevinovăție, lucrurile se complică. Folosirea standardelor duble, însă, ridică problema partizanatului politic, ceea ce poate discredita organizația și respectabilitatea ei.

ONG-urile care folosesc sume de bani importante au obligația de a întocmi rapoarte de activitate. Unele organizații, printre care și APADOR-CH, au redactat „cărți albe” pe domenii pentru a prezenta activitatea organizației, inclusiv sursele de finanțare, deși unele organizații au fost reticente la acest ultim punct. Trebuie spus, însă, că controlul asupra ONG-urilor prin finanțări este mai puțin important decât controlul exercitat asupra presei. Problema transparenței finanțărilor este fundamentală, inclusiv în privința onorariilor, pentru că este vorba de bani publici.

Constantin Rădulescu-Zoner

În cazul Alianței Civice, evoluțiile au fost defavorabile. Alianța Civică a făcut parte din Convenția Democrată, ceea ce a aruncat o umbră asupra implicării sale în politică. De aceea Alianța s-a delimitat de activitatea politică, mai ales după înființarea Partidului Alianței Civice.

Coaliția pentru un Parlament Curat a fost înființată pentru investigarea candidaților în alegeri ai tuturor partidelor politice. Unele nume incriminate au fost scoase de pe liste, altele nu. Această acțiune a fost considerată o imixtiune a societății civile în viața politică, însă în liste existau membri ai tuturor partidelor. Acționarea în instanță a organizațiilor respective este regretabilă.

Alianța Civică a fost echidistantă în timpul campaniei electorale, chiar dacă existau unele simpatii personale ale membrilor săi. Demersul Coaliției a fost normal pentru că situația din țările Europei Centrale și de Est diferă față de situația din țările Uniunii Europene. În UE funcțiile publice se ocupă prin concurs nu printr-un „concurs de împrejurări” ca la noi. Se speră că din 2006, când prefectii și secretarul general al Guvernului vor deveni funcționari publici apolitici, situația se va îmbunătăți, însă există riscul ca unele forțe politice să încerce să-și impună protejații pe ultima sută de metri.

În țările din regiunea noastră este nevoie de un „câine de pază al democrației” reprezentat de societatea civilă. Societatea civilă poate răspunde unor nemulțumiri ale populației pe care partidele le ignoră preferând să-și promoveze interesele de grup. Asociațiile societății civile nu prea sunt luate în seamă în România, iar atunci când unele inițiative reușesc ele nu trebuie ostracizate.

Referitor la listele în discuție, ele au fost întocmite nu numai pe baza unor investigații de presă, ci și în urma consultării unor documente la Registrul Comerțului și Parlamentul României.

Situația este diferită în Occident pentru că acolo există alte mentalități și funcționează domnia legii. În România, datorită sistemului comunist opresiv, în 1989 nu exista societate civilă. De aceea, apariția sa este legată de reînființarea partidelor istorice, ceea ce a fost păgubos pentru că a perpetuat mentalități din trecut. Într-o stare de normalitate societatea civilă trebuie să fie foarte activă și independentă.

Ilie Șerbănescu

Societatea civilă din România s-a născut ca o reacție la politicile guvernelor din perioada 1990-1996. După 1996, societatea civilă a fost dezorganizată din cauza dezorientării, în urma părăsirii CDR de către Alianța Civică. PSD nu a avut o societate civilă care să se ralieze ideilor sale și de aceea Coaliția pentru un Parlament Curat i-a fost ostilă.

Trebuie să remarcăm că în România nu există partide care să fi reușit să-și creeze organizații ale societății civile. Coaliția a apărut în 2004 ca o reacție la investigațiile presei, iar PSD a fost criticat mai mult pentru că s-a aflat la guvernare. Totuși, demersul societății civile nu a schimbat rezultatul alegerilor, după cum arată rezultatul din turul I.

Cristina Gușet

Freedom House a finanțat această campanie în România, ca fiind o campanie de informare. Au existat opt standarde principale printre care conflictele de interese, foloasele bănești nejustificate, traseismul politic, apartenența la structurile fostei Securități și implicarea în scandaluri. Toate partidele politice au acceptat aceste standarde.

În urma publicării listelor, unele partide au luat măsuri, altele nu. Trebuie menționat faptul că implicarea în scandaluri era bazată pe probe clare. Șefii de partide a fost excluși automat de pe liste pentru că se presupunea că ei urmau să ia măsurile în consecință.

Programul Coaliției a fost lăudat cu prilejul conferinței organizate de USAID. Prin comparație, programul din Slovacia, din 1998, a costat mult mai mult, iar efectele sale au fost mai reduse.

Este firesc ca cei vizați de liste să fie supărați, însă acest lucru nu justifică acționarea în instanță a organizațiilor civice. De altfel, justiția a și respins pe fond, aceste acuzații. Responsabilitatea pentru alcătuirea listelor este colectivă. La ele au lucrat ziariști de investigație, iar informația a fost apoi selectată de experți în domeniu recunoscuți la nivel internațional. Și Freedom House subcontractează rapoartele sale anumitor ONG-uri. Selecția se face în funcție de CV-urile persoanelor implicate.

Codru Vrabie

Organizația *Transparency International Romania* a fost la originea ideii alcătuirii listelor Coaliției pentru un Parlament Curat, dar nu s-a implicat pentru că organizația nu este abilitată să emită liste, ci doar să sesizeze cazuri punctuale pentru a exemplifica anumite situații.

Problema nu se pune în termeni de „vinovăție”, ci de „suspiciuni”, nu în termeni de drept, ci în termeni politici. Organizațiile societății civile au fost implicate politic din punct de vedere al competiției politice, însă există o problemă în definirea societății civile. Dacă luăm în considerare dreptul la libera asociere garantat de Constituție, atunci termenul de societate civilă include activitățile de recrutare a elitelor și de informare în privința unor valori noi. În acest sens, partidele politice se includ în societatea civilă, pentru că nimeni nu mai poate fi apolitic.

În România, la începutul anilor '90 a funcționat o lege prin care diferența dintre partide și organizații civice era dată de afirmarea clară a scopului de a governa. În Macedonia există și în prezent o singură lege de înscrierea partidelor și organizațiilor civice.

Acolo unde există posibilitatea unor rateuri ale sistemului, asociațiile societății civile încearcă să balanseze sistemul politic. Fenomenul corupției din România a făcut necesară apariția Coaliției pentru un Parlament Curat, după cum problemele din justiție au dus la formarea Asociației pentru o Justiție Europeană.

Rolul politic al societății civile există dintotdeauna, de exemplu, în domeniul protecției minorităților naționale. El se manifestă în mod natural atunci când partidele nu satisfac agenda publică. Societatea civilă acționează astfel ca un liant între cetățean și puterea politică.

În cazul alegerilor din 2004, se poate spune că acțiunea guvernamentală a demobilizat electoratul PSD.